

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯЗЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ
КЫЗЫЛ ХОРАЙ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХОРАЙ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1957
МАРТ
6
СРЕДА
№ 47 (3759)

Өртөө 20 коп.

Ыраккы Чөөн чүктүң кит аңнаар
«Алеут» деп флотилияны Күш-ажылды
Кызыл Тугу орден-биле шаңнаар дугайында
ССРЭ-нин Дээди Советинин Президиумунун
Чарлымы (1 арын).

Комунисттик партияны болгаш Совет
чазакты долгандыр сырый каттышканын
областың ажылчы чоннары чангыс эп-сеткилдиг
көргүскенер (1 арын).

ВЛКСМ ТК-ның байырлыг Пленумунга
Ленин орденин комсомолга тывысканы
(1 арын).

Агитация ажылын күштедирер (2
арын).

Бүтү-инитиниң кичөөгөйи — мал
ажылдагы өнөрлөргө (2 арын).

С. Натпиг-оол. — Малдың продукту-
ду чүге кууда? (2 арын).

Болжол туулу (3 арын).

С. Комбуй-оол. — Бир культура бажы-
ныла (3 арын).

А. Херуменко. — Бөлө ажыл-агый
техникумунга өнөрлөргө шырарын
экижидер (3 арын).

КНО-нун Кол Ассамблеяның XI се-
ссиясы (4 арын).

А. Тынтык-Нара. — Бирга чер дээш
(4 арын).

Малдың өзериңиң үндөзүң—ооң чаш төлүн бүрүн алырыңда

Октябрьның социалист Улуг револю-
цияның 40 чыл өнөң чедикшининиң
ужурашар дээш социалист чарыш бүгү
чуртта калыптар турар. Көдөңнүң ажал-
шчыларын оң улуг байырлаага алдар
кылдыр чеди азыр мал чүдүлгөсүнүн би-
рөөн малдың баш санын өстүрүр талазы-
биле алдыгы беш чылдың оңаадымын күс-
септин хандырыр болур.

Бистиң областың колхозчу малчынары
малдың баш санын өстүрүр дээш социалис-
тик хүдээлгелерин ап, ажал-херек кыры-
га боттадырынын демиселин чорудуп
турар.

Каа-Хөл районун «Тилеке» колхозу
ажыл-агый артынын кижигүнери соци-
алист чарышга областың көдө ажыл-
агыйын бүтү ажалдагыларын кийгир-
бишаан, артыңды беш чыл планын хуу-
саз бетинде күсөдир талазы-биле бейтес-
тиң хүдээлгелерин боттарыга алганнар.
«Тилеке» колхозтун малчынары бот-
тарының хүдээлгелерин алдары-биле күс-
септин дээш бүгү чүдүлгөсүн кылып турар-
нар. Колхозта малдың бо чылгы чаш төлү
чагайыңды кылган чыгып, кургаг ка-
жааларга турар. Фермаларга малдың оң-
дашканын күннөнде дүн-хүнүң де-
журныйлашынын тургускан.

Мал ажылыңа өң харымсалгалыг бол-
гаш берге беш чыл кыштын байдалына
жүртүгүн чаш малдарын бүтүн камта-
лап ап турар мурнакчы малчынары об-
ластың колхозтарында хей. Чөөн-Хемчик
районун «Искра» колхозунун сурагалы
хойжуу эш О. Шаранин чокку хүнерге
чедир оолдун 273 хонун хураганнарын
бүтүн камтап ап, тускай кажаалда та-
арыштыр чертерин, чыгыткан сугну берип
турар. Ой шикша Бай-Тайга районун
«Тилеке» колхозунун хойжуу эш Ка-
ланин кажаалда хойларын 50 хууу
азы 221 хей оолдун, оларның 228 хура-
ганнарын мейди чорудуп турар. Мын-
ды өөрүчүлүк чиктерин еске-да мал-
чынардан көрүп болур.

Малчазы-даа нийтининг малының баш
санын өстүрүр дугайында сагын салым-
нын чер болганда бир дөңгөй өсөтүр ту-
рар-биле чаш ажал-агый чыгыткан баш-
тайгы айларында өң өсөтүрүр күсүп
турарын демдегелер херек. 1956 чылдың
октябрь 1-ден 1957 чылдың февральга
чедир областың колхозтарында төртүгүн
бызаларын 12,8 хууу, хаан оолдары-
ның 12,5 хууу өлгөн болгаш шөөр мал-
дын чаш төлү база бүтүн камтадылмай
турар. Малдың чаш төлүнүң хорамчын
Тайцы, Кызыл, Бин-Хем, Улуг-Хем болгаш
Тес-Хем районнарга хей болуп турар.
Малынга Тайцы районун колхозтарында
шөөр малдың бо чылгы чаш төлүнүң 32
хууу, бызаларын 24,8 хууу өлгөн.

Областың дыка хей колхозтарының фер-
маларында болгаш шөөр малдың кышта-
ларында чаш малды хүдээп азыр база
оларын чорудуп турары чангыс оран-са-
з бейтескенин. Чаш малды өл-шым,
соок кажааларда азы малчынар боттары-
ның чурттап олурар бажыңдарында, өг-
леринде азырап турарынын фактылары
хей. Барыч-Хемчик районун Воронцов
аттыг колхозунун хойжуу Х. Ойчөл ка-
жа чогудан баштайгы хураганнарын өг-
ге ажап турган. Бо дугайын колхоз дар-
гы эш Чыбын-оолга, ферма эргелескени
эш Эртенге хойжуу чаш удаа четсе-да
олар дарып хемчег албааннар.

Бо бүгү фактылар болза, районнарын
партия, совет болгаш көдө ажыл-агый ор-
ганнарын, Гал ажылының тускай өртем-
лиглерин тажадынан колхозтарда мал-
дын чаш төлүн хүдээп азырынын бейтес-
кей ай-шаанда хынап көрбөсүн, амгы
бергелешкенин азыр өртөө болгаш чаш
малдың хорамчанын ара соксадыр талазы-
биле шийтирер хемчегер албайн тура-
рын херечилер турар.

Малдың өзериңиң үндөзүң—ооң чаш
төлүн бүрүн алырыңда. Чамдык колхозтар
малдың кыштын бүтүнүнүн планын күсөт-
пейн баргаш, өскөртөн сатынар хемчег-
лерин ап турарлар. Ынчалза-даа районун
инити малыга ол калдыг-даа немелде
бербес. Мычанган малдың баш санын чаш
малдан өскө чүтүң-биле-даа немеп ап бол-
бас. Моон ужурунда төртүгүн чаш мал-
ды ферма бүтүрү, колхоз бүтүрү бүтүн
каштап азыр дээш амгы үеде шыгын
демисиди чорудар.

Сөөлү үеде чамдык черлерде хар ула-
дып, улуг хат оларын өскө багырткан
болгаш мал чөмөрүнүн курлавырлары
эвээкжөн ажыл-агыйлар бар. Бо чорук
чүгө улуг малга өсөт, харын чаш малды
доруктарына, төртүр малдарын ажаап,
азыраарына база бергелешкени болур. Ам
район организациаларының төлөөлөрү бол-
гаш колхозтарын ажалдагыларын ферма-
ларда база кыштагаларда байдалды хынап
көргөш, шийтирер, дүргөн хемчегер
аларын негетиниң турар.

Хамыктың мурунда чаш малдың ка-
жааларын чыгылаар, кургагалар болгаш
чаш кажааларын тулар, төртүр малдарын
тускай үргү тургузар хемчеглерин алыр
херек. Бо ажылды чүгө малчынарын
боттарыңа чүгө кагай, колхозтарын
тулуг бригадаларының чамды кижигүне-
рин бөжө өлөлдөсө чогутур.

Төртүр малдарын азыраарына болгаш
хемчег кыргын чаш малдарын доруктарына
га мал чөмөрүн чөп чарыгдары, бар чер-
лерден тыпшанары чугула.

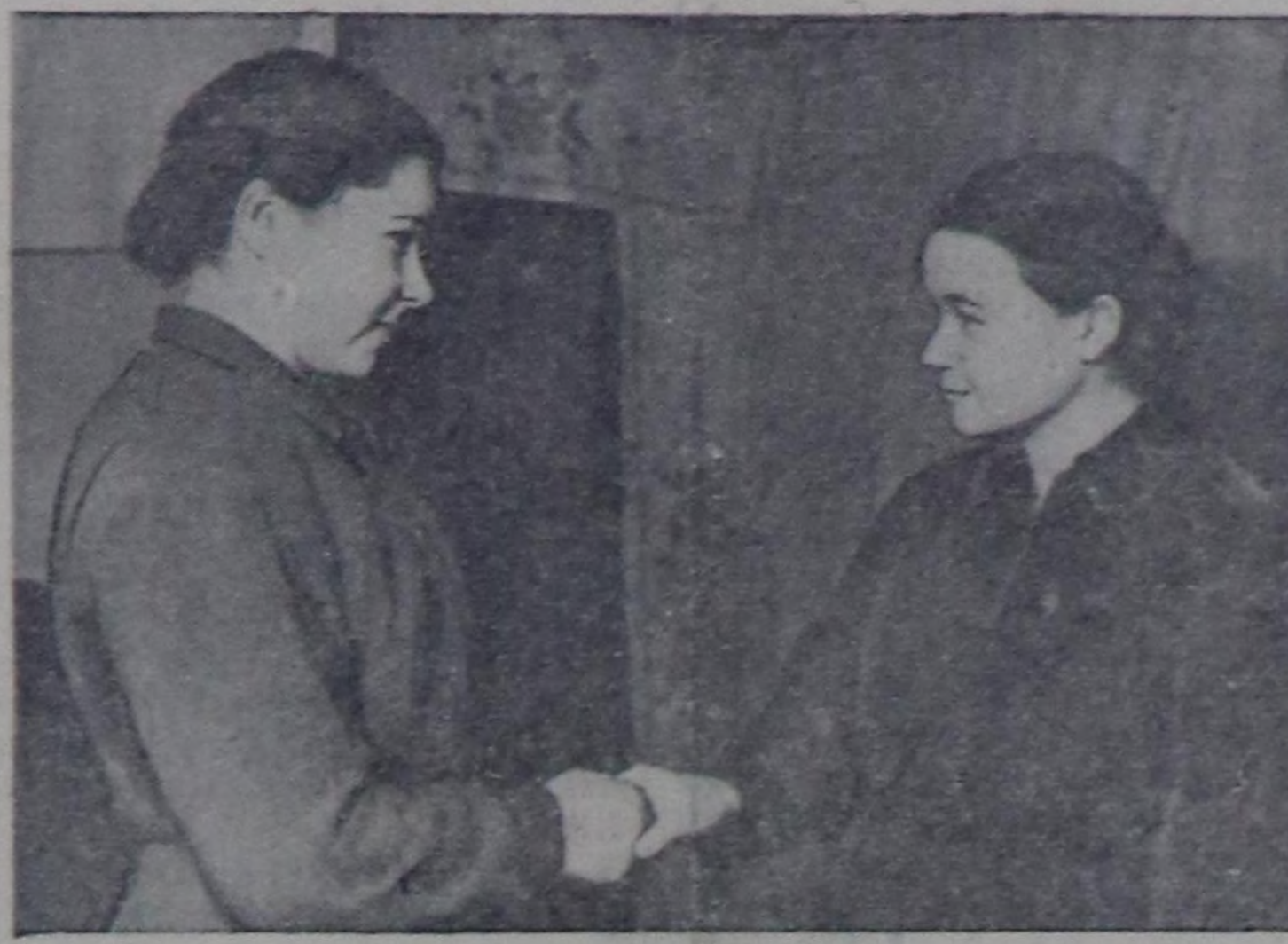
Бо үеде колхозчу малчынарын харым-
салгалыг дыка улуг. Олардан негелде ка-
жаныннан-даа артык бөдөн. Чангыс-
даа баш мал хайгаары чокка черге төрү-
везин, төртүгүн чаш төлү тула хүдээп
алган, чогутур азырап, ажаалга кыргын
турарын малчынардан негээр херек. Мал
оолдун турарынын үеинде фермаларга
болгаш хойжуларын кыштагаларына
дүн-хүнүң дежурныйларын тургузар, тө-
ртүр четкен малдарын одарже үндүрбөй,
тускай үер чуртуну бүгү чергерге—бо-
тадырар. Малдың массалыг оолдашкы-
нын үеинде колхозтар төптеринден
малчынарга түр дузаалар кижилерин,
анияттарын чорудула чугула.

Ам үеде мал ажылының тускай өртем-
лиглерин дузазын малчынар оңа негеп
турар. Колхозтарын болгаш МТС-терин
зоотехниктер, мал амчылери бо үеде мал-
чынары-биле шуут кады ажылдаар ужу-
луг.

Колхозтарын баштаар черлери, партия
организациаларын малчынарын амчы-
лап чурттагалары кичөөгөйи улуг
күштедирер херек. Малчынар бо үеде
чай-чаксар чок улуг ажыл-биле хаара
тутууганын билдинер. Мычанган олар-
ның күш-хүнүгө алган чөк продуктула-
рын чедир бөр болгаш хергелесиди чу-
гула барааннарын апарып садыглаар
хемчеглерин алыр чугула.

Мал ажылыңа өң харымсалгалыг үеде
көдөңнүң партия организациалары ферма-
ларга болгаш кыштагаларда малчынар ор-
тузунга масса-политиктиг ажылды күс-
тедирер хүдээлгелер. Комунисттер болгаш
комсомолчулар мал кыштагаларынын
чедикшининг эрттирер, бүгү төртүгүн
чаш малды бүтүн камтап азыр дээш
демисиди мурнакчылар болуп ужурагуп.
Чер-чер Советтеринге чаш өртөө сонгуд-
ла кампанызы-биле холбаштыр чонуну по-
литиктиг болгаш күш-ажылчы көдү-
лүштүгүн улуг дөтөп, Улуг Октябрь-
ның байырлаанын алдар кылдыр соци-
алист чарышты мал өстүрүрүң үндө-
ниң—чаш малды бүтүн камтап азыр
дээш күштедирер ужурагуп бис.

Комунисттик партияны болгаш Совет чазакты долгандыр сырый каттышканын областын ажылчы чоннары чангыс эп-сеткилдиг көргүскенер

ЧУРУКТА: Типографияның № 7 сонгудула участогу. Чер-чер Советтеринге
сонгудаларын хүнү—март 3-те бир-ле дугаар сонгудулага кыргып турар аны-
к сонгукчулар студент Анна Дубинина (он талазында) биле ынелге ажал-
дакчы Наталья Сасина оларын бадылаш, бот-боттарының холун тутуп
байырлап турары.

Фото С. Феоктистову.

Өөрүшкүлүг хүн

Март 3. Эртенгиңиң 5 шакта Кызыл
хорайның чурттагычтарының бажына-
ры чырып берген. Беш шак 30 минута
турла:

— Диннаар, диннаар, Кызыл чу-
галал тур! Кызылдың шакында 5 шак
30 минута тур. Ам 30 минута болгаш
комунисттерин болгаш партия кижигү-
нү өвөстериңиң блогунуң кандидатың
дээш, бистиң улуг Төрөөн чуртувустуң
эң аңкыжылары дээш бистер шуут ба-
дылашканын бээр бис. Радиоңуң,
ог мөдөөн дыка хей бажыңдарың өттү-
нү.

Беш шак үеде минута чедип турла
городоцкан Кызылдың № 2 АТК-ыга
чедир дыка хей бажыңдар чырып берген.
6 шакта 20 минута четпейн турла Кы-
зылдың авторанспорт которманынча ту-
рар № 4 сонгудула участогуна сонгукчу-
лар долу келген. Бадылашкын кылды
зал арыг-сылыг, долуң, плакаттар-биле
кастатынган турган.

...Талыг-ла алды шак турла № 4 со-
нгудула участогуна даргазы АТК-ның кол
инженери эш П. Н. Антишев чер-чер Со-

веттеринге сонгудаларын хүнү март 3-
те бадылашканын өгөлдөрү-биле
холбаштыр сонгукчуларга байыр чедирип
чүгө чугаалаш, бадылап өгөлдөрүңе
сонгукчуларын чалаан.

75 харым М. Н. Захарова бөлөтө-
нүнчү сонгудулага кыргып турган мынча дээш:
— Бистиң эң оолдарымыз, кыстары-
мыз дээш, бистиң чаагай келир үеке
дээш болуптуң бадылашканын өртөө-
лүгү берип тур мен.

Башкыңың № 2 АТК-ның инженер-тех-
никтиг ажалдагычтарыңдан, механиктерин-
ден, чаламчыларыңдан азын хей ки-
жилер оң сонгудула участогуна кижигү-
нөри болуп ажалдан турган.

Олар чер-чер Советтеринге сонгудаларын
хүнүгө азыр болуптурган соци-
алист чарышканы алган бүдүрүлгө та-
лазы-биле бот-хүдээлгелерин, мынаның
февраль айынын бүдүрүлгө планын ыракта
ажык күсөткенер.

Чер-чер Советтеринге сонгудаларын
авторанспортчулар чангыс эп-сеткилдиг
бедик көдүрүлүшкүнүг уткааннар.

Чоннун өөрүшкүзү

ЧАДААНА. (Телефон-биле). Марттын
3-те Чөөн-Хемчик районун «Большевик»
колхозунун төвүнде сонгудула участо-
гун бүгү сонгукчулары чүгө 1 шак 30
минута шийинде бадылашканын доос-
кааннар.

Колхозчу Ооржак Аранчы бо чылмы
88 харым болган. Сонгудула бөлөтө-
нүнчү сонгудулага кыргып турган мынча
дээш: — Шаанда байларга халектиктен
чордум. Феодалдыг Тываның үеинде
адым кижилер калдыг-даа өгө-мөдө чок
чорудус. Ам болза, совет өрге-чалгырга-
ның сонгудаларына кижир, алаа
сонгудулар өргөлг болганымы өөрүчү-
лүр. Чурттагалымы база чаагай-дыр. Ком-

мунисттик партиямы, Совет чазакмы
делгезин!

Өөрүшкүнүң шак мындыг өвөстериң рай-
онун деискаринге участок бүдүрүлгө
сонгукчулары чугаалап, сонгудалар
чүгө уткуштур күш-ажылчы чедик-
килдерин демдеген турганнар.

Баян-Талаа «Октябрь 30 чыл», Хо-
рун-Лада Жынов аттыг, Хөндөрөгөй
«Кымы тарачын», Чалаанал «Искра»,
Хайраканал Сталин аттыг колхозтарын
бүтү сонгукчулары эртенгиңиң 6 шактан
8 шакка чедир комунисттерин болгаш
партия кижигүнү өвөстериңиң бузулбас
блогунуң кандидаты дээш бүтүн ба-
дылашкан турганнар.

ВЛКСМ ТК-ның байырлыг Пленумунга Ленин орденин комсомолга тывысканы

Бүгү-өвөлөдүң Аныктарын Ленинни
Комунисттик Эвилелинге Ленин орденин
тывысканыга холбаштырган ВЛКСМ ТК-
ның байырлыг Пленуму марттың 1-де
Кремльдиң Улуг ордуңга болган.

Залда—ВЛКСМ ТК-ның кижигүнери,
республикаларын, крайларын, облас-
тарын, Совет Армияның комсомол ор-
ганизациаларының төлөөлөкчилерин, кур
болгаш куруккан черлерин шийгээдип
аларына шылтаан комсомолчуларын
болгаш аныктарын чаш доозулан Бүтү-
өвөлөдүңиң төлөөлөр чыгыткан. Аал-
чыларын аразында акы-дуңа дагыткы
чурттарын аныктарының төлөөлөкчи-
лери.

Президиумга эштер Н. А. Буганкин,
Б. Е. Воронцов, Л. М. Каганович, Г. М.
Маленков, В. М. Молотов, М. Г. Первухин,
М. З. Сабуров, М. А. Суслон, Г. К. Жуков,
Л. И. Брежнев, Д. Т. Шенников, Н. И. Бе-
лов, Н. И. Писелов жөн олзургулапкан.
Комунисттик партияның болгаш Совет
чазактын уруутуучуларын аныктар сок-
сал чок үр адым часкаашканын-биле
уткааннар.

Залга ВЛКСМ-ниң тугун кирип кел-
ген. Бүгү олзургулаан олзурга орун-
нарын тургулап калгыннар.

Совет Эвилелиниң Комунисттик партия-
зының Төп Комитетининг Президиумун
хүндүлүг президиумга илг адым час-
каашканын-биле сонгаан.

Социалисттик тургузуушунга комсо-
молчуларын болгаш совет аныктарын
улуг алдар-тавызын, кур болгаш куру-
кан черлерин шийгээдип аларына эрес-
мадырлыгы болгаш үр-түнөөдү күш-
ажылы дээш Бүтү-өвөлөдүң Аныктары-
нын Ленинни Комунисттик Эвилелин
Ленин ордени-биле шаңнаар дугайында
ССРЭ-нин Дээди Советининг Президиуму-
нун Чарлымын ССРЭ-нин Дээди Советининг
Президиумунун Секретары М. П. Георга-
дзе номчуп дыңнаткан.

Президиумунуң студент ВЛКСМ-нин
төлөөлөрү тутуктү чөдө бергенер.

ССРЭ-нин Дээди Советининг Президи-
умун Даргазы Б. Е. Воронцов тыла-
логор Ленин орденин тывыскаан. ВЛКСМ
ТК-ның секретары А. Н. Шелепин чазак-
тын бедик шаңнаалын тукаа кадап каан.
Адым часкаашканын дыңгыр үнгөн.

Диниттиг адым часкаашканын-биле
уткаан ССРЭ-нин Дээди Советининг
Президиумунун Даргазы Б. Е. Воронцов
аныктарга чүгө чугаалаан.

Комунизмниң бүрүн пиилелгези дээш бадыладыгыс

1957 чылдың март 3-түн эртени...
Март—чаштын баштайгы айы. Чаштын бо
баштайгы айынын оң өртөңкөдө Кызыл
хорайның Ленин күдүжүзүңга өртөң-
ниң чычак, чыгыткылар салтын-халы
кижилерин сагыш-сеткилин улам серге-
дип турган. Ынчалза-даа халы Чөөн
чүктөн чаа-ла чырып өргөн,—өртөң-
ниң 5 шактан 26 минута ажыл турган.

Ынчалза-даа, областың көдө ажыл-
агый техникумунга, оң деискаринге
илчач дыка хей санын кижилер чы-
лып келген, омак-халуг, хөөрөкчү, чу-
галалык, кыстарын чөртү турган. Ки-
жи бүтүрү байырлаалың шийгээдип бо-
гулар кеттинген, а ажылчы чоннар депу-
ттарының чер-чер Советтеринге со-
нгудаларын № 7 участогуна төвү тех-
никумун бажыңы база боулуг улуг бай-
ырлаалың шийгээдип. Бадылашканын
өгөлдөрү шалын сонгукчу бүтүрү чет-
пейн мынап турган.

Эртенгиңиң 6 шак чедип келген! Со-
нгудула участогуна даргазы эш Б. Верени
сонгукчуларга хүдүлүгү чедип кел-
ген, бүгү улустун байырлаалың таварыш-
тыр оларга илг байыр чедирип, оларын
биле мендештишкан, бадылашканын
өгөлдөрүн чарлап дыңнаткан.

Сонгукчуларын шийгээдип өң улуг
ажылыг сонгукчу Фейей Артемьевич

Лоскутов баштай бадылаан. Кырганын
караткы өң сөс халыг оолду шынап
көстүп турган. «Партия болгаш чазактын
мерген улааныг политикамы дээш, бис-
тиң чуртувустун бүтү улустарымың най-
ырлаалы дээш, тайбың дээш, комунизмниң
байырлаалы дээш бадылап тур мен оол-
дарым, кыстарым» деп Фейей ирей чыг-
ганнарга чугаалаан.

Оң дараалык областың көдө ажыл-
агый техникумунун студентини анык
сонгукчу эш Федор Сонгудай бадылаан.

— Бистиң төрөөн улуг Комунисттик
партиямыстың болгаш Совет өрге-чалгы-
ранның ачымыда мен болгаш мөөң хей-
хей өң-өөрөкчү эртем-билигн боттары-
га шийгээдип ап, Төрөөн чуртувун тө-
лөтүг камаатчылар болуп турарлар,
партияга болгаш чазакта сеткилин
ханымын өртүр четтирим. Бүгү деле-
гейге бажыг тайбың дээш, комунизмниң
бүтүн тилгелгези дээш, Төрөөн чурту-
мун улам ийгайы четектелешкени дээш
чонунуң өң дээр кижилерин сонгуп тур
мен — деп ол чугаалаан.

Бүгү сонгукчулар бодунуң участогу-
га келген, комунисттерин болгаш пар-
тия кижигүнү өвөстериңиң блогунуң кан-
дидаты дээш бедик көдүрүлүшкүн-биле
бадылааннар.

Комунисттик партия, Совет чазак дээш

САМАГАЛАП. (Телефон-биле). Чер-чер
Советтеринге сонгудаларын хүнү март
3-те Тес-Хем районун деискаринде 7
сонгудула участогуна сонгудалар ор-
ганизастыг өртөөн. Кызыл-Чыраа, Устү-
Шынаа, Бедир-Арыг сонгудула участо-
гуна бүтү сонгукчулар боттарының ба-
дылашканын өртөңниң 7 шакта-
ла бүтүн берген турганнар.

Ленин аттыг колхозтун кижигүнү Чоолу
Чорбаа сонгудула харажаңа бөлөтө-
нүнчү тур чүгө чугаалаан: — Мен бо чылмы
68 харалым. Анымада өң чүгө көрбөй
чордум. Шаанда адым кижилери чүрт
өрге-чалгырга кижириттербес турган
үе-ле болгай. Дүжүктөрдүн мычарлыгы
өрге-чалгыргам — чонну дарааларың өг-
ге-чалгыргам болуп турган. Ам болза, чон-

нуң совет өрге-чалгыргам-дыр. Ол өг-
ге-чалгырганың составына чон боттарының
эң аңкыжы, кыстарын шийип сонгуп
ап турар-дыр. Совет нийтигелге чуртаары
өртүчүг болгаш чаагай-дыр. Кызыла-
даа болуптуң төрөөн колхозумда күш-
ажылы кылып, өртөөн чылмы 480 күш-
хүнүң ажалдап алдым. Ам-даа кылып
ажылдарымын хүдээдип.

Чыргалаңды чеди чыл шолканың чеди-
тиң кызылдың өрөөнчиги Кара-кыс Уду
бо чылмы 18 харым болуп, сонгудалар-
га бир-ле дугаар киришкен. — Совет өг-
ге-чалгырганың сонгудаларына кижир
хүндүлүг хүдээлгелер күсөдип, Кому-
нисттик партия, Совет чазак дээш бадылап
тур мен — деп, ол чугаалаан.

Бедик көдүрүлүшкүн

Бүгү улустун бадылашканын хүнү
— март 3-те Кызылдың алгы заводун
ажылчылар клубу байырлаалың
шигээдип кыргын турган.

Заводтун ажылчынары болгаш оң
чогудула чурттап турар сонгукчулар
эртенгиңиң 4 шакта-ла клубка чыгып
өгөлдөрү. Алаа баштай келгенерин
аразында бүдүрүлгелерин ажылчынары,
бир-ле дугаар бадылашканы кыргып
турар аныктар, база кыргын хей.

Сонгукчулар боттарының өлөчү ту-
руштарын камтадылмай, бир-ле чүгөн
четпейн мынап турганнар.

Сонгудула комиссияның даргазы эш
Раздобрев сөзүлгө улуг Ленинниң чу-
руунуң бадылаа кылып хемс кырында
бадылашкын харажаңа аскын ажыт-
кан, оң ийинде чүгү-даа чок болганын
сонгукчуларга бүдүрүлгө көргүскөч,
харажаңа дингелген соонда, эртенгиңиң
6 шакта бадылашканын өгөлдөрүн чар-
лаан.

Бир дугаарында педучилищениң сту-
дентини, анык сонгукчу А. Батурина ба-
дылашкын харажаңа бөлөтө-нүнчү
суккан. — Бүтүн бир-ле дугаар сонгудалар-
га кижирп турарым бо. Төрөөн чурту-
вустун эң аңкыжылары дээш бадыла-
дым — деп, ол чугаалаан.

Дараалында областтребкомтун гара-
жының ажылчынын комсомолчу В. Зорин
бадылаан. — АТК-та беш чыл ажылдадым.
Бистиң бүдүрүлгелериниң көжө турары-
нын айы-биле эш Хурекенин конугч
эң билер мен. Област Советининг депу-
татыга оңу ийи удаа бадылааным бо.
Сонгукчуларын ийгелгил ол херек кы-
рында шынызын келген болгаш мөөн
сонгудула-даа шынызын шыдаар кижилер
— деп, бодунуң ийгелгил ол ийгелгил тур-
ган. Участоктун бүтү сонгукчулар бот-
тарының бадылашканын өртөө до

Агитация ажылын улам күштелдирер

Чөөн-Хемчик районда «Большевик» колхозун төүндө агитпунктуну дербизин көргүзүп. Инда алдыгы беш чыл планынын плакаттары база төп болгон област союнууларын долу көктөгөрү, азым-бүрү жемнар болгон сөзүктүрдөр хейу-биле салынган. Колхозчулардан агитпунктуну кым, каян-даа белгес бодунуң сонугурап билеп алыксаң айтырымга харым-ны ап болур.

Агитаторлар кыштактарда малчынарга, тайгада ышк бетелет турар колхозчуларга чедип, оларга бекеттерин кылып, союнууларын сөөлү номерлерин оларга үзүк чедип берип турар. Агитаторлардын семинарларын партия организацияларын үзүзүк чоруду турар. Чер-чер Советтерин сөзүктүрдөрүндө агитация ажылын чедип келгендерин улам быгыталаар дөш ышк партия организацияларын боттуп кемчелерин ап турар.

Н. ЧЫЛБАН-ООЛ.

Ол-ла районун Ленин аттыг көдөз ажы-агый артелинде партия эге организацияларын (секретары эш Т. Сотпа) чакында агитколлектив эки аймакка турар. Агитколлективтер 20 коммунистер болгон 10 комсомолчулар быгытатынган. Олар чык эгезинде бээр чурттаган чоннарнын ортузунга дөрт улаа лекцияларын почкала болгон 121 бекеттерин, 104 кезек солун номчулгаларын чоруткан.

Агитаторлардын иштинде эштер Шадый, Чам-оол, Сотпа, Дудара, Осур, Дугаржап, Баян-оол олар эки аймакка турар.

М. ЧИМБИИ.

Улут-Хем районда Жданов аттыг колхозун сууру Иш-Таада агитпункт чыкын боттуп эгезинде доктаамал аймакка турар. Оон эргелекчи эш О. Киден бодунуң хуызгелгил ажылын ак-сөзүктүрдөрүсүз турар.

Агитаторлар ам бо хундерде СЭКП ТБ-нын декабрь Пленумунуң иштинде эштер, партия болгон чакыткы көдөз ажы-агый аймакчыларына Кыргынын болгон

бистин чуртувустуң база даштыкы чурттарын амылгылаа болуп турар бодушкунуларын дугайын чурттаган чоннарнын ортузунга үзүк чок тайылбырлап турар. Ирак черлерде турар малчынарга агитаторлар үзүзүк барып турар.

Агитаторлар эштер Аран, Кара-оол, Сан-бай-оол, Чам-оол, Дарт-оол олар дыка ишпейлиг аймакка турарлар.

А. СОНСАЛ.

Кызыл районун «Бай-Булуң» колхозун (директору Чамырык, партия эге организацияларын секретары Сентин-оол) хейжурлар колхоз төүндө ирак черлерде — Чаргыла болгон оон чок канын дагырап чурттап турар. Ол малчыларнын ортузунда партия-политиктиг амыл чорутуу турар. Дыка үр үениң иштинде ол малчыларга агитаторлар бекет кездешкен. Чыл эгезинде бээр мынчага чедип малчылар ортузунга лекция, бекеттер болгон солун номчулгалары чангыс-даа болгон.

Хейжурларын чакыткан солунуларын бекет чогутуу ейдунде чедип бербей турар. Чикээ, хейжу К. Секевит «Шын» солунун чыл хуусаалыг чакыдып алган чокта чыл чангыс улаа 10 экземпляр солун алган, чамык номерлер канчал барганы билдикмес. Партия эге организацияларын секретары эш О. Сентин-оол малчылар ортузунга партия-политиктиг амыл чорутууларын улуу харым арагымсы ижеринде хандып турар апарган.

Колхоз баштаар черинде даргазы эш С. Чамырык ирак черлерде чурттап турар малчыларнын хун-бүрү хергеледин организацияларын дугайында мырнай кемчег албайн турар. Оон түнелдинде малчылар шай, тапкы дөш мышка чүдүлөр салып алып дөш аала ажылын калган 2—3 хондур колхоз төүндө чорук кылып турар ажыла улау шынтыктыг боттуп турар. Ол мышка колхозун кичи, мал ачыкери база малчылар ортузунга бербей турар канчал-даа таарышпас.

«Бай-Булуң» колхозун кыштактарында малчылар ортузунга амыл күштелдирер талаам-биле дарый кемчелер алыры негетинип турар.

М. МЕНДОТ.

Кичээнгей салыры негетинип турар

Сүт-Хал районун «Сталинчы орун» колхозунда партия чымыдышкынын системасына 1956—1957 өөредилге чымын кичээлдер чогутуу ейдунде организацияларын эгезинде. Алаа эгезинде партия төөгү өөринеринин белгүү болгон агар-политика белгүү аймакка турган. Ол иш белгүүнере баштайгы кичээлдер муну организацияларын эрттин, дынакчылар-даа кичээлдерге ишпейлиг киржип турганнар.

Индыг болза-даа, агар политика белгүүнүң кичээли сөөлү үеде шуут чорбастаан. Ол белгүү өөредилге чымын эрткен үезинде 14 кичээлдер эрттеринин ортузунга чутас 6 улаа кичээлдер чоруткан, а кичээлдерге дынакчыларын чутас 30—40 хуузу көп турган. Ол белгүүнүң багыт ажылы СЭКП райкомунга билинип турган. Районун партия конференцияларга ол колхозтун партия организацияларын келген төдө ол дугайын шүгүмчүл турган, бир кичээлге дынакчыларын иштинде чангыс-ла кичи келген турга, партия эге организацияларын секретары — «үспей-биле чангыс-даа кичи келген болза кичээлдер апар» деп айтышкан берген «кичээлдер» турган фактыны ол конференцияга чуталап турган.

Оон бээр ижең үелер эрткен болза-даа, ол белгүүнүң өөредилгесин экижидер дугайында СЭКП райому-даа, колхозта партия организацияларын-даа кемчег албаан. Бо

дунуң политиктиг билин бедилери партияга көжүгү болурунун негедели турбаш чамык Мыңге, Бора, Сарыг-оол дөш мышка коммунистер белгүү хевинде өөринери-биле аттарын данылаа алган чангыс-даа катан кичээлге келбей турга мында партия организацияларын оларнын-биле бекет бекет кылаан.

Партия төөгү өөринер белгүүнүң (пропаганда эш О. Лопсан) өөредилгесин, агар-политика белгүүнүң бодарга мун чутас чоруп турар. Индыг болза-даа кичээлдерге дынакчылар четке келбес, а чамык кичээл хундеринде дынакчыларын еске аймакка чарыктырар, хураа кылып чүдүлөр бар, оон ужурунда ол белгүүнүң чамык кичээлдерге база-ла үзүп турган.

Колхозта чутас партия чымыдышкынын системасына өөредилге багыт чоруп турар эвес, а харын колхозчуларын нити өөредилгесин бо чымын шуут организацияларын биле билир колхозчуларын биликке өөрдүр белгүүнүң тургустуунаа, комсомол чымыдышкынын белгүүнери шуут аймактастан.

«Сталинчы орун» колхозта партия чымыдышкынын четкилеринде өөредилгесин экижидеринче улау кичээлге чымын салып, алаа улурулган болгон негедели күштелдирер СЭКП райкомундан узуу-биле негетинип турар.

М. МАРТАШ.

Студентилерин практикасы

ЧАДАНА. (Телефон-биле). Чокта чыл Чадаана хурайын № 1 тыва ортул школанын Кызылдын башкы институтуну студентилери практикти эрттерин чоруткан. Олар школанын 5—7 классында тыва дыл болгон литератураын кичээлдерин эрттерин. Студентилер практика үезинде теория болгон методика талаам-биле билинип бекет, быжырмачалык көргүсөнер. Студентилер

ниң иштинде Шадый, Кызылкат олар кичээлдерин үзүзүк 5 демдектерин эрттеринер.

Студентилер түнел кичээлге школа директору Алыш-оолдун болгон тыва дыл башкысы Дүзүбай оларнын ажы-агый эки дузалашканын өөрүп чедиргендерин эрттеринер.

Н. САЛЫ.

Чурукта: Кызыл МТС-тин эки толары, бүдүрүлгө оналганын 180—200 хуу чедип бүтүсөдүр турар А. П. Парламент аймакка турары.

Бүгү-ниитиниң кичээнгейин—мал ажаалдазын экижидеринче!

Малдың чаш төлүн ап турар

Өвүр районун «Бокмунимче орун» колхозунуң хейжуу Олабай түс черин хейларыннын уксазын экижидеринче амыл алап турар. Меркес кошкарлар-биле түс черин кара баштыг ап хейларын ол үзүзүк сула эдерштирип келген. Дары-ла сула эдержилеге кирген олар кыжын-даа, чайын-даа төртүрлер. Индыг эдержилеге кирген 350 ажыг хейлун 128-и хураганнаа болгон шак-ла кича санын хураган караж чокка доугу турар.

Бо хейжу хураганнаа хейларын ситен-биле кемчери келген, эрткен чымын 54 тонна ситени ол белеткөөн, оон-биле хейларын кемчери турар. Колхозта 40 ажыг инектер бызаалаан, ам оларнын ажаалдазын экижидерин. Бирги сүт-бараан фермазына чыл төрөөн 16 инектерин бызааларында чарган. Инектер тургузу амырада, оларнын немелде дендизи хун-бүрдө хире-шаа-биле немелдеп турар.

Х. САМЫЛДАЙ.

Ол районун «Кызыл түк» колхозунуң хейжуу Багдай-оол төрөөн 240 хонун 240 хураганнаа менди алган. Ам оолдар 160 хейларын хураганнаа бүрүн камгалап ап, келер чайын хейларын денгиздеин ортумактан өрү күштүг бодурун ол күзөгөн.

Е. СУНДУЙ.

Барым-Хемчик районун «Ленин орун» колхозунуң өшкү каларчыны Кан-оол 1956 чылы 160 өшкүл 165 айналарын өстүрүп алган. Оон кадында ам 138 төртүр өшкү бар. Каларчы бо чымын 150 айналы колхозунга өстүрүп бээр, хузаага алган социалист чарыкка өшкү каларчыны Дүк-Ханты кыргыткан.

Кан-оолдун өшкүлүдөн ам 12 өшкү төрөөн, оларнын 15 айналы семис шыраак өзүп турар.

Н. ТЫРЫК-КАРА.

Чөөн-Хемчик районун «Большевик» колхозунуң хейжуу Х. Сангыспаа төрөөн 164 хойлан 167 хураганнаа, О. Чудум төрөөн 150 хойлан 152 хураганнаа камгалап алган. Ол мышка малчыларын К. Мыжик-Торжу, К. Ондар-оол олар 76 хейларын 80 хураганнаа менди өстүрүп турарлар. Малчылар кажааларын хержен хурап, чаш малга чидиртир ситенин сөөртүп ап турарлар.

Х. АРАНЧАА.

Ол-ла районун Ленин аттыг колхозунуң өшкү каларчыны Давла 171 өшкүлүн 179 айналы алган, олар менди доугу турар. 300 кг ситени, 200 кг душту малга чидиртири-биле ол кыштаанда экен алган.

Каларчы ам төртүр 189 өшкүлүн айналарын бүрүн камгалап алырын күзөгөн.

Ч. МОНГУШ.

Эртенгиң төс шак чедө берген-даа болза, колхоз контарында кым-даа чок. Даргагы өөредилге келген кичи-ле бакыл көргөш, дарга чок боорга келер чоруп турган. Бир кичи ийи-үш-даа катан көзү-ле турган. Дарга чок-ла чок. Келген кичилерде малчылар, тулукчулар, саанчылар-даа бар.

Он шак чедип турга, дарга келген, төнүң-даа ужулбайн стол артынга олуруп алган.

Контарга ол-дараан улау чымын келген, келген херектерин тө каап-ла эгелдөөн.

— Ирак черден чедип келген херемне мал чилер дус дугайы чүе, бичин-даа болза дустан берип көрүңер, дарга. Инектер кузурорааш, тарал кылаштар, өгдөн үкен кичи эдерер апарар.

— Ийн тракторун бирөөнүн төп фермага ситен сөөртүгүнө албас болза, инектер чөм чок хүнээр апарар. Айттар-биле ийи-үш шамакты өккөөр хей инекче чүт-даа болбас-тыр, — деп бир кичи негеле кылган.

Оон дараан чуталаан:

— Ийн тракторун бирөөнүн бис шуут алып бис. Оон еске арта чок. Шойжа-оолдун хейларын хураганнаа үези келген-даа болза, хураган кажаазы тулар мыш дүжүтүмкөн. Дашыпас болза хер-жок, дарга! — деп, бир фермазын эргелекчи Трояков алаа улашты.

— Мен база-ла дус дөш келген кичи-мен, дарга. Моон-биле ам үш-дөрт улаа көп түр жөн.

Контарга улау долган. Тапкы ыжы өрөөл иштин дөш берген. Колхоз даргазы Номукал чымылларын артына-рыңа бер догандыр көргөш, кымга-даа чуталаан билдикмес кылдыр:

— Отчеттук хураа эрткен сөөндө болзун. Ам барып амылданар, че — дөш үзүп чоруй баары. Номукалдың ол эрттен контарга келген кылган ажылын демки-ле дус алырым тургузуп турган амак кончү-ла шын чуталаан:

— Каар орунуга амаар деп чутас бар болбай. Кандыг-даа болза чонга болуп бергүзүп кааш чоруй баар база-ла шындыр ийн...

Танды районун Буденный аттыг колхозунуң төү—Чал-Кежиг суурга ажы-

Малдың часкы ажаалдазын күштелдирер

Чөөн-Хемчик районун «Большевик» колхозунуң чамык малчыларын мадың ажаалдазын күштелдиреринче улау кичээлге чымын салган. Инек каларчыны М. Дарбий 70 ажыг бодуруларын эки ажаап келген, оларын күш-денгел баксыраан, оон кыштаанда элөөн хей ситен чедирткен. Бодуруларын кажаазы чымын, оон ишти арыг-шөөр, алаа үзүзүк кургалатынып турар. Чымыч М. Бегин 200 ажыг бодуруларын менди ажаап келген, оларын эки олар-ларга план бугаар олардын каларын турар, оортон хараа чүе чангыс-даа чок. Хейжу Х. Сангыспаа баштай төрөөн 180 хойлун 180 хураганнаа, О. Чудум 100 хойлан 106 хураганнаа менди доугу-турар, саанчы О. Барынкаа төрөөн инектерин бызааларын чидирг чокка ажаап келген.

Индыг-даа болза, колхозтун чер бүрдө малын ийити туруп байлаа, ажаалдазын чангыс аай эвес болуп турарын демектөөр херек. Алдың-Даштыг-Тейде инек каларчыны О. Бегинин кадында инектерин кажаазы шыраак чоттунган, эки чымылгыткан, мычыл

М. ЧАДАМБА.

Саанчы Анай

Бекжөк хун даглар артыңче ажыг кире берген. Фермада улау инек кажаазынче инектер улаа-дараа кирип турганнар. Ак халаттыг, он холунда чыл чочаа туткан анык саанчы кажааже кирип келген-ла:

— Мама, Мама—деп инең кыйгыр-ган.

Ол дораан-на чавыркы мыйыстыг хүрер инек саанчыга чедип келген, чөм эрер туруп алган. Саанчы белеткен алган чөм инеңге берген, саандамын саалам, саап эгелей берген. Инек салып берген чөм чип, саанчыга ол дораан эдип берген.

Анай — Кызыл районун «Тинлел» колхозунуң саанчыны. Ол 1955 чылда бир-ле дугаар 12 саар инектерин күзөгөн алган. Анык саанчыга баштай кандыг берген таарышпаан чүе дөш. Бекин чазарга хей инек саарга саалаар шылап чедер. Чамыкта инектер эки эдип берсе-даа болур. Ол күзөгөн алган инектери шүтүзү хайдактар. Баштайгы чымын

лаш оон ишти сөөк, алаа дөң байдалга таарышпаан. Ак-Кара-Сугда Чигжит-оолдун ажаап турар инектерин кажаазы дашып, чымылгыткан болгон оон алаа дөң. Кажаанын ишти багыт кургалатынып турар ужурунда, чамыкта элөөн база тыттып турар. Чигжит-оолдун ажаалдазын хей инек бар, ол ону олардын каларына чаксаан четкпейн турар, мычанга менди ажаалдазын болгон эөлөг солугурунга дузалачы каларчы негетинген.

Инек каларчыларын Сотпа, Бачмыр-оол боттарыга кажаарына кажаазын алаан база-ла эки кургалатп шыла-нып келген. Фермада саанчылар, каларчылар хей, үчөткитер база бар, колхоз баштаар чери оларын күш-ажылын бугуручугу, үр-түнелгил кылдыр эки организацияларын турар. Ферма өргөлекчи Мөңгө чутас ай санында чангыс катан өтөч кылыртына өйшөк, фермада хун бүрүнүң ажылын боттуп башка-ларынын талаам-биле кемчелерин чет-нес чоруткан. Маа ажаалдазын четкес-терин дарый чайладыр чутуга.

Үлегерлиг бызаа ажаакчызы

Баян-Хем районун Молотов аттыг колхозта бызаа ажаакчыларын эштер Ирина Юркова-биле Мария Екимова олар үлегерлиг амыл алап турарлар. Олар 20 хондун 6 ай чедип намын бызааларын ажаакчылар. Олар ажаалда болгон чегерилгесин зоотехник эш Кротованын айтышканын бугаар чорудуп турарлар.

Бызаа ажаакчыларын хүлөөп алганы 100 бызааларын 56-ын 6 ай чедип-геш, дужаап бергеннер. Эске бызаалар база улаас дужаатынар. Бызааларын күш-шылды эки.

Оларын амыл хуну мынчаар тургустунган: бызааларын дүнеки динимылаа хүлөөп алыры өртүнүн 6 шак 30 минута, кемчери белеткери 7—9 шак, кажаа ийтин аштары 9—10 шак, бызааларын боттарын арыгларын 10—10 шак 30 минута, оон 12 шак 30 минута чедип часар, 12 шак 30 минутадан 1 шак чедип бызааларын агаарлаар, оларын кемчери болгон сугтары 1 шактан 2 шак 30 минута, оон 6 шакка чедип часар, 6 шак 30 минутадан 7 шак 30 минута чедип кемчери, бызааларын дүнеки данымла дужаар.

Шак мычар тургустунган хун-чурумуң шыгыны сагымы бызааларын сөп доугарына болгон оларын ажаакчыларын амылдарына эпит боттуп турар.

Бызаа ажаакчыларын эштер Юркова биле Екимова олар Танды районун Марочевка фермазын ажаалдачылар-биле социалист чарыкка алган күзөгө-лерин алларын-биле күсөдир бис деп иштинерин-биле негелдешкан ажы-дап турарлар.

Е. ПАЗДЕРИН.

Молотов аттыг колхоз.

Анык малчын

Чөөн-Хемчик районун Жданов аттыг колхозунуң жегитуну эш Ашаа-оол беш чыл дугурунда өшкү каларын келген. Анык кыс челишкенин ажаалдаш колхоз баштаар черинде мактадып, каш улаа шапалдарын ап келген.

Эш Ашаа-оол эрткен чайын Бүгү-эни-лелдиг көдөз ажы-агый делегезинге чоруткан. Делегезин көрүп, билчип алган чүдүлери колхозчуларга тайылбырлап берип, боду херек кырында амылап турар.

С. СЕРИН-ООЛ.

Эрткен чымын 225 төртүр өшкүлүн 250 айналы менди өстүргөн колхозтун ийити малыга дужаап берген. Эш Ашаа-оолдун кадында 275 төртүр өшкүл бар. Ам 136 өшкү төрөөн, оларнын 146 айналы менди доугу турар.

Чер-чер Советтеринге март 3-те болган сөзүктүрдөр эш Ашаа-оол Хорум-Дар көдөз Советтин депутатындо сөзүктүргөн.

С. СЕРИН-ООЛ.

МАЛДЫҢ ПРОДУКТУЛУУ ЧҮГӨ КУДУЛ?

неделя хире чип чоруй-ла хораннаа олуп турар. Хаваннарын күстөң бээр чегерип келген чөм демки-ле кызылгас ку-дууру, гориндаа алган. Оон бекин чамык хунерде үстүп турар.

Улау хаваннарын ажаалдазын кончуп багыт. Чутас кирип дугал каан, алаа шак дөң серилерде турар. Оларын ажаакчызы Амыкан хаваннарын чөм хайдырып, шыгыттай, кургалта-ла черге төп берип турар. Хаван кажаа-зын алаан аштанас. Колхоз даргазы бо бүгүн ама-ла көрүп эрттерип турар.

Колхозтун төп инек фермазы база-ла суурдан ирак эвесе. Инек, бызаа кажаалары чөм. Инек кажаазынын ишти дөң. Оон кырында саан чымын каан. Эжи эки хаалбас. Чангыс сөс-биле чуталаарга кажаа чымылгыткан. Бызаа кажаазынын чымылгытканын оон дөшө.

От салыр сугутул кажаада бар-ла кет-каларын бызаалар эгелен. Бызаалар сааннын кымынды дөшөп берген. Кажаа ийитин арыг-силит, чымын-даа аажок.

Бекжөк саалда эгелен. Ол кекжө эне хей болганын ол деп алаа саар инек-тен чүлө 7 литр сүт салгынган. Бүгү саанчыларын алган сүтүн калып көр-лө бекин бызаалар кемчериңде чедип-пес. Чүтө сүт эвеш болганын деп айтыр-гы болу-ла тургустуруп келер.

Буденный аттыг колхозтун тараа, но-гаа тарым шадери, олардын, ситен кезер черлер Танды районун еске кол-хозтары-биле дөмөй. Эрткен ажы-агый чымында малдан алып бүгү продуктуларын планын артыг күтүсөөн. Колхоз бир саар ийитин 830 литр сүтү саар турган, чүлө 550 литр саган.

Эрткен чымында малдык продуктулуу чөм челишкенин үзүзүк-ле куду болу-турга-ла 1956 ажы-агый чымында ситен кезер, ситес салыр планын колхоз кадыга күтүсөөн. Сителерин саан-чынын шымын багыт болганын ийн онгарын амылдары ситес үрелип калган болгон.

Ам колхозта кандыг-даа малын чипр чөм төнүп турар. Төп сүт-бараан ферма-

зы электри-биле чырыттыган, иштинде өдөкти доктаамал солун турар. Саанчылар Норуп, Бак-Бок, Белек олар иек ботурунган бо чымын 750 литр сүт алып планын 850—1000 литр чедип саап алырынга бүтүрүлгө. Фермазын кол-лектив эрткен чымындаа иракта бедик көргүзүлгөдүр болуп шыдаар.

Х. СЕРЗЗ.

Эрткен чымын бир дугааран 90 чуурга алып планын турган чутас 29 чуурга алган. Бо чыл ажы-агый чымында дуга-лардан чангыс-даа чуурга алдыман. Ол чорук база-ла дугааларын азым-бүрү хо-дулук кемчери-биле хандырбайн турары-да. Дугаа фермазын чутас чуургаар алдыман турар эвес, харын хей санын улау дугааларын дагаа ажаакчылы Ме-телина чидирген.

Малларын, хаваннарын байдалы шак мындыг турга, колхоз баштаар чери кан-дыг-даа боттуп кемчелер албайн, харын «шак чаагай чедип келген, ажырас оң» деп оожурган өрөр. Мычарга ийитиниң малга берге үелери ам-даа төнөөн. Ила-мын Танды районга сөөлү үеде улау хар чыган. Мычанга калыг-лаа малга бер-ге байдал таарып турар.

Колхозтун хоолдуу чөм хураавырын төнүп турга, баштаар чер ону тыттынар кемчелер албайн турар. Колхозтун бар-ла

ТУДУГЖЕ КИЧЭЭНГЕЙ САЛЫР

Чөөн-Хөмчик районунд Хөндөгөйдө «Ызыл тараачын» колхозтун сууру чыл келген турум-на өтүп, калбарып олурар. Колхозчу суурун сайырадыр талазы-биле ажаллап чоруп турар болза-даа, тулут ажалынын темпизин сөөлүгү уелерде дык оожум чоруп турарын демдегээр чүгүз.

Колхоз төвтүлө 1953 чылда-ла тулут ажаллап алаан хөй тулуттар амылгаа чедир ажаллап калбайн турар. Чижээ, сүт-бараан ферманын тулутунун ханаларын салып үндүрүп ама-даа доолубазан. Чурттага бажыныры чедиптештин таразы-биле ама-даа өткөндө чурттамышаан турар колхозчулар өзөөш өвөс. Ичкөөк колхозта дилген манам чотуну ужурун талазы чок бажыныры килестер чапп алган чурттап олурар өг-бүлөлөр база хөй.

Колхозчу суура ама-даа алуб чок. Оон таразы-биле колхозчуларын хурааларын болгаш хөй-ийтинин өсө-даа ажалларын чорутуура школанын алаастарын ажаллап турар. Ол чорук чаматка школанын өөрелдиге-кижизилдиге ажаллаарыга калсырапшып, шалтык болуп турары чүгүз.

Тулут ажалында бо четпестерин бол-

туруп турар бир кол чылааган болза, автотранспортту чөп ажаллап турарында. Чүз дие, колхозта бар беш автошиналарын чүгө чангыш ажаллап турар, өскө дөрт машиналар үрелтиген ужурунда ажаллап турар. Ол машиналарын дарый септеш ажаллап килер талазы-биле кемчөт алгынмай турар. Бир пилараман тайгада апарып тургусуван, ама чотугу билитилг механити бажылаан-биле ол үрүлчү үрелдир тартып тазарышкан продукция бербестен. Колхозтун электростанциясында бир доломобил үрелтеш ажалластан, ону ажаллап турар билитилг кижизилдиги турар.

Колхозта тулут ажалы мындыг чедимче чок байдалга турбас, районун тулут килдизинден мындага чедир чангыш-даа кижизилдиги болгон. Колхоз баштаар черинин дартып өш Кызыл-оол болгаш тулут бригадирин өш Санчат олар тулут ажалын чүгүзүгө көрбөй турарын үстүлө фактылар херечилеп турар.

«Ызыл тараачын» колхозтун тулут ажалында тулут кичээнгейи салыры негетини турар.

О. МАНДАН-ООЛ.

Ыяш белеткелин дүргедедир

Чээ-Хөл районунд колхозтарында тулут материалдары белеткээр ажал дык оожум темпизе чоруп турар. Февраль айның сөөлүгө чедир нигизин-биле мышты кезип белеткээр чүгө 42 хуу үстүктенген.

Колхозтар айы-биле алырга Молотов аттыг колхоз — 50 хуу, Сталин аттыг колхоз — 47 хуу, Ленин аттыг колхоз — 36,6 хуу үстүктенген. Бешин белеткээр мыштар черде чыгышкан, Молотов аттыг колхоз чүгө 200 кубометр мышты тулут шадеринде дүргөткөн болгаш Ленин аттыг колхоз 2 чурттага бажынырынын тулутун кылып өткөзгөн.

Колхозтарда тулут мышын белеткөөн ажал оожум чорутуруп болгаш планда көрдүнгөн тулуттарын өткөткөндөй турары белеткээр баштаар чериери тулут бригадаларын четкөөлөй турарында. Районунд колхозтарынын тулут бригадаларында амыг үлө чүгө 81 кижизилдиги турар.

Колхозтарын тулут планын үстүктен дөш удурутуулар райкүсөөмүн колхозтар тулутун талазы-биле килдизип күш-тедилер, тулут бригадаларын колхозчуларын нигиз хураалдарын бажылаанн баштаар четкөөлөй негетини келген.

Н. ЛОПАН.

Тулут бригадында

Улут-Хем районунд «Партиянын XIX съездин» колхозунун тулут бригаданы Октябрьдин социалисттик Улут революциянын 40 чыл онгача чедиптештин ужуражыр дөш социалисттер чарыштып калбарып турар. Сөөлүгө чедир удурутуулар 12 аттыг 28 колхозчулар мышты кезип белеткешкан, машина оорунче үндүрүп турарлар. Белеткештин мышты ийи машина-биле тулут шадеринде сөөртүп турар.

Салгачтын 12 кижизилдиги өвөөнү 4 бажыныры ханалы салып дооскан. Балбас-мыштын удурутуулар өвөө 200

тонна тараа килер салгыттыг ханазын салып дооскан, ама өскө кылыгыларынче килдизип. Ол мышкан Анай-оолдун 14 кижизилдиги өвөөнү 250 олдугу клубтун тулутун өткөзгөн.

Чазанын мастероваларын чазанын чыгарып сонгулалар күнүнө чедир 80 рамааларын, 80 сонга, эки чазаларын, 10 халгаларын чазып кылган. Тулутчулар Хозага, Койнаа, Хайын Кошкар-оол болгаш өскөөр-даа ажал нормазын ажал күтүсүп турарлар.

Т. КОНГАР.

Тулутчуларын чарыгы

Бээ-Хем районунд Молотов аттыг колхозунун тулутчулары Октябрьдин социалисттик Улут революциянын 40 чылында алдаржыган социалисттер чарыжына белеткен хураалдарын алганар.

Мыш килдизилер Айды, Салыккан хун онаалгаларын 140 хуу, а сөөртүчүлөр коллектив-биле норманы 150 хууун адуу өвөс күтүсүп турар. Ту-

лут ажаллап турар коммунистер Руколицын, Аржаков, артыл баштаар черини келжигуу Ильяшын олар хун онаалгаларын 125—150 хуу үстүктешкан, ажалын шынарын өткөткөндө улаан-ган боттут кемчелерин ал чорудуп турар.

Е. ПАЗДЕРИН.

Көдээ ажил-агый техникумунга өөрелдигенин шынарын экижидер

Чоокта чаа Новосибирск хоорайга Урал, Сибирь болгаш Чөөн-чүк зоналарын талазы-биле көдээ ажил-агый техникум-нарын директорларын чөөлүгү хураалы болуп өткөн. Чөөлүгү хураал көдээ ажил-агыйн ортумак тускай эртемнигери белеткээрин моон сонгаар үндөшүн-биле экижидеринге холбашкан чүгүз айтырыгларын чүгүзүшкан.

Чижээ, өөрелдиге планын чаз теле-визи, өөрелдиге практикалык эртерин дугайында саадырын телевизи, мунакчы дуржулгаларын шадеринде болгаш оон-даа өскө айтырылар. Хураалын киржичилери шадерин шүгүчүлөргө болгаш бот-шүгүчүлөргө үндөшкөн, көдээ ажил-агый техникумдарын өөрелдиге-кижизилдиги ажалында бар четпестерин шадерин-биле илеретип-шан, ону моон сонгаар чайлап дугайында толугтай саадаларын килдизип-нер.

Ам үдө көдээ ажил-агый техникум-нарын барымдаллап ажаллап турары өөрелдиге планын 77 хууун теория айтырыглар өөрелдиге, а өөрелдиге практика эртерин чүгө 23 хууун өткөп турар. Техникумдарын хөй кезин түстерин байдалын өрөшпөй көрбөй, илтигүтүрүш программаларын ол хөмөө ажаллап турарын чөөлүгү хураал шыа өвөс деп санаан.

Өөрелдиге программанын теория айтырыгларын өөрелдиге эки өрткө көдөй турганын түнөшкөй техникум-нарын доосаннарын практиктиг ажалга өрткөк чүгүз мергежил чавыс, хөвү бригадаларын, мал фермаларын улу-тун шыдаас тазарыглар дык хөй болуп турар. Бо шыдажыр аржак байла-ды моон сонгаар уулаалар талазы өөрелдиге планын чазып турар.

Өөрелдиге чаз планын 40 хуу-

аун практика эртеринге болгаш 60 хууун теория айтырыглар өөрелдиге тазарыштыр чоташкан. Техникумдарын доосаннап бүтүргөндө немелде мерге-жил — автомашина, трактор, комбайн башкарып база көдээ ажил-агый ма-ларын тарып боозадырын, электрокыр-гылдын болгаш электросалдын техника-нын шадеринде алырын айтырыг-ларын чөөлүгү хураал улуг кичээлге салган.

Чүгө чангыс механизация курууун агроном салгырына автомашина, трактор болгаш комбайн өөрелдиге 200 мал немөөн. Оон иштинде тракторлар өөрелдиге 84 мал, өөрелдиге бүтүрү өөрелдиге шадеринде аныда автомашина, трактор болгаш комбайн башкарып чорутуура 50 шадерин практика кичээлге эртерин. Зоотехник куруу доосаннап автомашина өөрелдиге-биле механизация программанын 100 шадерин немөөн.

Өөрелдиге практикалык айтырыгларын үндөшкөн-биле экижидер дөш об-лестин көдээ ажил-агый техникуму чүгү кылгангай. Трактор, комбайн, автомашина өөрелдиге немелде шадерин өөрелдиге планында болгаш механизация бажылааннарын килдизип. Механизация өш И. А. Ребров бажылап турар. Кызыл ажил-агый мааларын тарып бооза-дырын, электрокыргылдын, электро-саладын теориялар болгаш практиктиг килдизилер доолубазан.

Чоокта үнүн иштинде шылаада өткө-р болгаш доосаннарга айттыгнан бу-дурдуге мергежилдин талазы-биле дил-лөм тынскыр. Чолаачы, тракторист, ком-байнер талазы-биле немелде бүдүрүл-мергежил шылаада тынсырын өөрелдиге чымын тунчүлө чорудат.

Бо чымын техникумун бажылар кол-

Барым-Хөмчик районунд Кызыл-Ма-жалыкта культура бажыны моон му-рунда чадары культураның оза болуп туржук, ама кышкы сөөк үдө кино кө-өрү бешин берге турган. Ама лекциялар, келжолер, концерт, шик көртүгүлери көнчүг ховар болуп тургузаан.

Культура бажынын ажалы ам өскө-рилген. Кызыл-Мажалыктын культу-ра бажынына кым чүтү сонугурай-дыр кло-по, концерт көртүсөөн бе, азы кантук бир солун ном номчукаар болдур, оозун челип ап болуп арталыг болган.

Культура бажынын ишти көртүштү кылдыр шиметинген. Ону чүгө каас-чар-аш болуп дөш ама-лаа фотомаста-биле шимеэвен, ол чуруттар политика талазы-биле ужу-уткалыг. Районунд ажалыг беш чыл планын талазы-биле күтүсүп ажаллаарын планын, партия-нын XX съездинин Директиваларында ушта бижээ чүдүлери көртүсүлгөн. Фотомаастарда ол улуг планын күтүс-дир дөш шүгүргү ажаллап турар совет патриоттарын, оларын колдары-биле бүдүрүп кылып турар чаз-чаз тех-никаларын, урал-чүдүлүн мастерлерин дөш көртүсүлгөн.

Амыг үдө культура бажынында ыра-нын шикини, мунакчы, танцынын бол-гаш акробаттыг бажыны доосамаз ажаллап турар. Чүгө ыры бажынында бешин 50 амыг киржичилер хаара ту-тулган.

Сөөлүгү үдө уран-чүл бажынын киржичилери чонун мурунга концерт, шик көртүгүлери кал улаа кылган. Болгулаан концерттерден районунд му-накчы маалынарын хураалыга көр-

Бай-Тайга районунд «Мурнакчы» болгаш Сталин аттыг колхозтарынын Мөнгүн-Тайганын дөшкөөрүндө хөй ма-чыннары чурттап турар. Чоокта чаа ол маалынарын ниги-ти хураал болган. Ама өткөндө хөй колхозтарын дарга-лары Доржулай, Комбу оларын эртен ажал-агый чымын түнөшкөндө дугайында илеткелери болгулаан.

Колхозтарын ажалында бар чедиптештин демдегеп, четпестерин илеретип чүгүзүшкан сонда мындыг айтырыг-га кирген. Чүз дие, Мөнгүн-Тайганын дөшкөөрүндө мал ажалын сайырадыр көнчүг өткөп болгаш мында ийи кол-хозтарын хөй муң баш мааларын малдап турар кал чө-колхозчулар чурттап турар. Олар арт-сын ажал мрак колхозтар төптөр-биле үрүлчү аржыжыр берге. Мынчангаш ама мал ажалды тускай колхозтуу организастар дугайында савады моон мурунда колхозчулар боттары үндүрүп тур-

Барым-Хөмчик районунд Аксы-Бар-лыкта ортумак школанын бажыларын бир чаматка партиа төгүзү өөрелдиге-биле чедиптеш хевиринин бажынында, өскө-келери агар политика бажынында өөрелдиге турар. Варвара Михайловна Борухина-нын удурутуу турары белеткен хевирин бажыны чыл өткөндө бээр килдизгө чотугу хунарын каас эртеринде кичээлдеп келген. Варшава Михайловна моон-биле ам ийи чыл пропагандисте-турар, оон килдизгери эки белеткелдиг бол-гаш дынакчыларга билдирип, сонугу-ганчыг, оон ужурунда дынакчылар кичээл үсөйи турар болгаш өөрелдиге турар

лектив лаборатория-практиктиг ажал-дарже, өөрелдиге херектээр көртүгү-пособилары белеткөөн болгаш оларын кичээлдерге ажаллаарынче улуг кичээлге ийи салып турар.

Практиктиг килдизгери бажылар А. И. Перинов, А. А. Колесников, А. Д. Сулимов болгаш оон-даа өскө чедиптеш-киниг чорудуп турарлар. Чижээ, мал ажалын өш Перинов практиктиг килдиз-диге көдээ ажил-агый мааларын ту-лут сөөтөрүн болгаш иштин орталы-нын тулутуну бүтүрү-биле ажаллап турар. Анастасия Килиндин көртүгү по-собилары-биле байлактыг кылып дер-тинген.

Көдээ ажил-агый техникумдарын директорларын чөөлүгү хураалын сүмелдиге дүштүр бистик техникум-ун өөрелдиге-кижизилдиги ажалын моон сонгаар өдө организастары чүгүз. Орта моон алаанда кемчелер хамааржыр.

Бүгү лаборатория-практиктиг ажал-дарын болгаш өөрелдиге, бүдүрүлгө пра-ктиктиг эртеринин программанын шы-нарыг күтүсүр. Өөрелдиге киржичилерин килдизгери-биле көртүгүг пособилары белеткээр ажалды улам калбартыр.

Башкы бүтүрүгүдө тускай эртем-нин талазы-биле мергежил бидити-шкан, тракторист, комбайн болгаш ав-томашинаны өөрелдиге хураалыг. Баш-кычын сөөдөндө болгаш методическа-зын хураалы лаборатория-практиктиг ажалын, өөрелдиге болгаш бүдүрүл-гө практикалык канчаар чоруп тур-гарын байдалы база ажалын дуржу-галын солчугуу доосамаз чүгүзүшкан турар ужурап.

Башкыларын талазында өөрелдиге-лер ортуунаа хүн-бүрү чорудар кижизилдиге ажалы—көнчүг эки өөрелдиге болгаш чүгүмү чели алырын үндө-лийн болуп. Он кичизин практика ба-лыткан турар. Чижээ, техникумун бир-ги курууун бухгалтер салгырын өөрелдиге-лерин өөрелдиге болгаш чү-гүмү эки болуп турарын чүгү-биле тай-лыбырларга? Ол курстун класс, уду-тукчуу Анна Павловна Реброва өөрелдиге

түскөн концерт дык сонугураачыг бол-ган.

1956 чылдын октябрыдан бээр «Ча-гыс огу», «Эртен» деп шиклерин орус дыл кырынга, «Тилекеге», «Дөштү-оол» деп шиклерин тыва дыл кырынга көртү-гүлгөн. Шик бажынын киржичилери ам «Тайбынын шерин», «Дөскөл чок кыраан назым» болгаш «Боргутуң ты-мышын» деп шиклерин үндүрү-биле белеткешип турарлар. Шик бажынын киржичилерин Кызыл-Мажалык ор-тумак школанын бажыны Бунгаалай, культура килдизин ажаллаарын Се-денсөт олар ойлаар ролдарын эки күт-сөдип турарлар.

Браамы Некрасов «Халычтыгаш» деп ырын, Семенов «Ынаа караа» деп ырларын «Мыттан херек чок» деп мексикан улустун ырын, браамы Кучук «Уду огу», «Бай-ла Хөмчик» деп ыр-ларын болгаш клуб директору Сайын — «Чараш караа», «Ыраал чүрөө» деп ырларын көнчүг эки ыраал күтүсөдип турарлар.

Музыка, танцы бажынын чоокта чаа организастан тургускан. Ол бажынын киржичилерин саны хүн-бүрү өтүп турар. Чүгө чангыс музыка бажынында 20 амыг кижизилдиги кирген.

Культура бажынында чүгө уран-чүл бажыны доосамаз ажаллап турар өвөс, ама чаз-чаз киноларын көртү бо-лур. Клубтун кино механизмы Подольская ол ажалында бодун мергежил биди-лип, чонун ортуунаа алдарын чаалап алган.

Темалыг тускай келжөөлери, лекция номчулгаларын доосамаз чорудуп турар.

Чаа колхоз

ган. Эртен күзү районунд партия конференцияныг бо айтыргын дөштүрүп база көдүрүп үндүргөн.

Бо бүгү байдалдарын өөрелдиге, областыг улуттур организастарын колхозчуларын санадарын чүгүзүгү деп көргөн турар.

Мынчангаш Мөнгүн-Тайгага чаа колхозту организастар айтыргын бо хураалга шиктирген. «Мурнакчы» болгаш Сталин аттыг колхозтарын хөргөш 2 автомашинаны, 35 муң 600 баш малды болгаш элөөн хөй түнүгү ажалын чаа колхозтун хөргөш кылдыр каткан. Колхозтун өрөгөш 317, күш-ажалы кылып килдизип 658.

Чаа колхозтун ажалы «Малчыны» деп бажылаан болгаш дар-газына өш Х. Кулаан сонган.

К. ЧУЛДУМ.

Бөлүмүн өөрелдигезин шынаржыдар

тематы чүгүзүшкан илеткелери кир-жил турар.

Эш У. Оржақтыг улурун турар агар-политика бажыныг багай ажаллап турар. Ол бажыны чыл өткөндө бээр чүгө үш улаа килдизип кылган. Пропагандист килдиз-бүтүрүлгө белеткел чок көп турган-биле дынакчылар сөөлүгү үдө килдизгери шүгүт барбастаан. Школада партия өгө организастарын секретары өш Э. Саа ол байдал-биле өткөшпөй турар болгаш харын дөштүрүлгө түнүгүдө болган бир кичээлге олурган ол пропагандисте — «Че, дүргөн автоматтап каавыт» деп «ай-тышкын» бөргө, оозу Октябрьдин со-циалисттик Улут революциянын 39 чыл

оюнун дугайында М. А. Сусловтун илет-келди кал минута иштинде сымадыр номчуп каалаш оон-биле кичээл төгөн деп дынакчан чүгү бар.

Бо бажынын өөрелдигезин батан тү-гүлчүлөр дугайында өш Э. Саа кантук-даа кемчөл албайн турар. Ичкөөк чаа-ды М. Тырыс дөш мышкан коммунистер кайда-даа өөрелдиге турда, оон-биле база өткөшпөй турары канча-даа таарышкан.

Школа бажыларын ол агар-поли-тика бажынын ажалын экижидер бол-гаш ама өскө шымак пропагандист дарый шилип тыпкан, кичээлде үрүлчү-лөп чорудар негетини турар.

О. САМБУУ.

оюнун дугайында М. А. Сусловтун илет-келди кал минута иштинде сымадыр номчуп каалаш оон-биле кичээл төгөн деп дынакчан чүгү бар.

Бо бажынын өөрелдигезин батан тү-гүлчүлөр дугайында өш Э. Саа кантук-даа кемчөл албайн турар. Ичкөөк чаа-ды М. Тырыс дөш мышкан коммунистер кайда-даа өөрелдиге турда, оон-биле база өткөшпөй турары канча-даа таарышкан.

Школа бажыларын ол агар-поли-тика бажынын ажалын экижидер бол-гаш ама өскө шымак пропагандист дарый шилип тыпкан, кичээлде үрүлчү-лөп чорудар негетини турар.

Школа бажыларын ол агар-поли-тика бажынын ажалын экижидер бол-гаш ама өскө шымак пропагандист дарый шилип тыпкан, кичээлде үрүлчү-лөп чорудар негетини турар.

Школа бажыларын ол агар-поли-тика бажынын ажалын экижидер бол-гаш ама өскө шымак пропагандист дарый шилип тыпкан, кичээлде үрүлчү-лөп чорудар негетини турар.

Школа бажыларын ол агар-поли-тика бажынын ажалын экижидер бол-гаш ама өскө шымак пропагандист дарый шилип тыпкан, кичээлде үрүлчү-лөп чорудар негетини турар.

Школа бажыларын ол агар-поли-тика бажынын ажалын экижидер бол-гаш ама өскө шымак пропагандист дарый шилип тыпкан, кичээлде үрүлчү-лөп чорудар негетини турар.

Школа бажыларын ол агар-поли-тика бажынын ажалын экижидер бол-гаш ама өскө шымак пропагандист дарый шилип тыпкан, кичээлде үрүлчү-лөп чорудар негетини турар.

Улут Октябрьдин 40 чыл онгача төлөнтүгү ужуражыр дөш чарын Чаа-Хөл машина-трактор станция-нын механизаторларын аралында улам калбарып турар. Бүгү улуттун төгүлүгү улут байырдалында алар кылдыр механизаторлар бидиткен чаа хураалдарын алган ажаллап турар. Чижээ, МТС-тин өш өш ком-байнеринин бөргөн Николай Александрович Варнов трактор мо-тору септеш ажаллашкан, бүдү-рүгө онаалгалын ай санын 150—160 хуу чедир күтүсөдип турар. Оон септеш мотозарынын шынары дык эки болуп турар.

Чурукта: комбайнер Н. А. Варнов мотор септеш турар. Фото В. Лутковтук.

Келир өөрелдиге чылынга

САМАЛАДА. («Шынын» көр.). Школада өөрелдиге килдизилгө ажалын чедиптеш баш бурунгаар чоруту-ган эки белеткелден улут камааржы-нын ажалын практикалык улам-на бүтү-рөшпөй турар. Тес-Хем районда Сталин ат-тыг колхозтун баштаар чери мында шко-лын келир өөрелдиге чылында өтүлгү 500 кубометр мыштын белеткен бөдөрүн хүдөнгөн. Ол ажалда 32 кижизилдиги бригадын тургускан.

Күн-ажалын мын организастарын колхозчу ажаллаарын ол бригадын февраль 23-ке чедир 620 кубометрин белеткен. Тере, Улут-оол мышкан чаматка көмөсөмчүлөр хүнде 6 кубометр мыш ка-гар норманы 10 кубометр чедир белеткен турар. Тулут база септешгө херектээр материалдарын школа ажаллашкан өгө-лөп белеткен турар.

Улут Октябрьдин 40 чыл онгача

Чөөн-Хөмчик районунд «Ызыл тара-ачын» колхозунун малчыныры Октябрь-дин социалисттик Улут революциянын 40 чыл болуп онгача чедиптештин ужу-ражыр дөш бедик хураалдарын алган-ар.

Төрүтү 2962 баш хойну хураганнарын бүтүп камгалап алышкан, ирт, хой бүтү-гүндө 3—2,3 кг дүтү кыргын алдыр. 520 баш төртүр өшкүлөрдө 520 анай, өш-күлөрдө нигизин-биле 983 кг чөөк аштыр. 426 төртүр инектерин бажыларын кам-галап алышкан, саар ишек бүтүгүндө 1000 кг сүтү саар. 181 төртүр бөдөрдө 127 хуууну меиди өстүрүп алыр.

Мал ажал-агыйында бо чымын 920 муң рубль орутуган колхозка килер.

Колхозтун малчыныры ол районун «Коммунисттик орук» колхозунун малчы-нарын социалисттик чарыжа кылтырган.

М. ОЧУР.

Номчукчуларын бижип турары

Өвөр районунд «Коммунисттик орук» колхозунда Чымын удурун 6 кижизилдиги тулут өвөөнү уруугар илсини-тин тулут ажаллап турар. Тулутчулар Кулуя-Доржу, Чымын олар хун норма-зын 125—150 хуу чедир күтүсөдип турар-лар.

Т. СА

